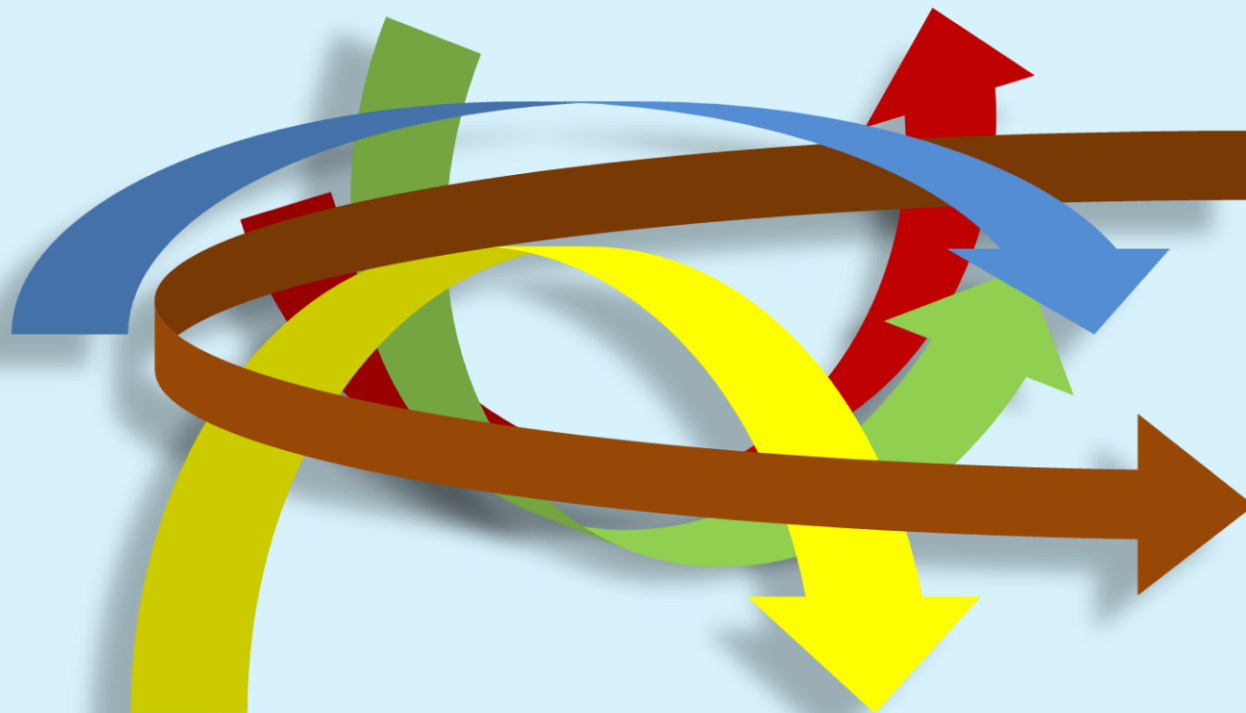

Rozvoj venkova z hlediska kompetencí

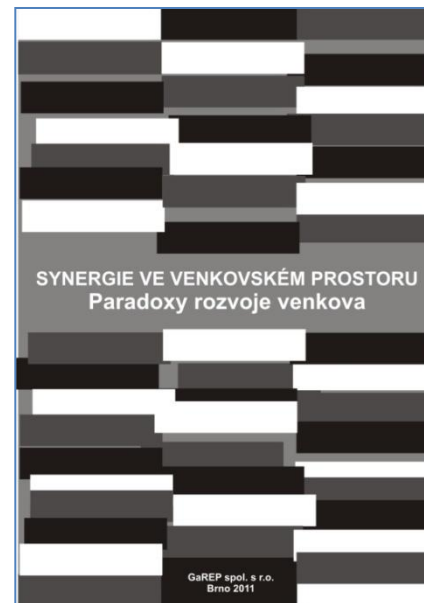
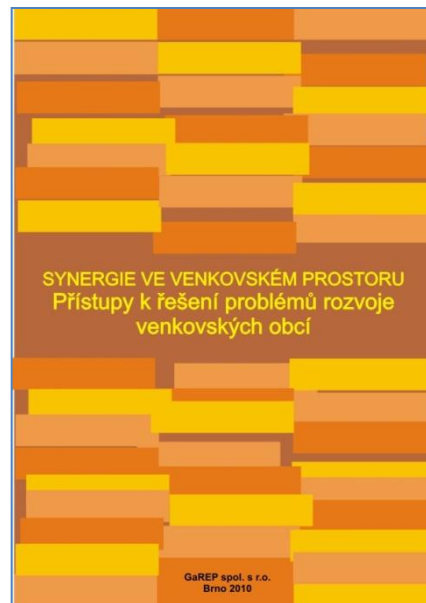
Ing. Jan Binek, Ph.D.

Konference *Udržitelný rozvoj na venkově*

Třanovice, 23. února 2012

Východiska prezentace

- ❖ **Dlouholeté praktické zkušenosti** se zpracováním strategií rozvoje venkovských svazků obcí, krajských rozvojových koncepcí a různých analýz fungování veřejné správy.
- ❖ Poznatky z řešení výzkumného projektu pro MZe ČR: QH82249 **Synergie v rozvoji venkova** (řešitel GaREP, spol. s r.o., 2008–2011) – publikace dostupné na www.garep.cz, podrobnosti na www.regionalnirozvoj.cz v sekci Rozvoj venkova.

Hlavní body prezentace

Základní rozvojové otázky venkova

Model aktérů rozvoje venkova

Problémy rozvoje venkova

Nástroje rozvoje venkova

Problematika kompetencí malých obcí

Základní otázky rozvoje

Rozvoj venkova x Rozvoj venkovských obcí?

- ❖ Základem rozvoje venkova je rozvoj venkovských obcí. Jde ale o téma širší, zahrnující rozvoj vztahů mezi venkovskými obcemi/oblastmi a městy, resp. městskými regiony, provázané řešení nadobecních témat, krajinotvorbu apod.

Rozvoj/změna x uchování „venkovského“?

- ❖ Lépe klást důraz na kvalitativní rozvoj – kvantitativní rozvoj může ve značné míře měnit charakter rozvíjeného (např. „z vesnice se stane město“).

Regionální rozvoj x rozvoj venkova?

- ❖ *Venkov je specifickým regionem, venkov nelze rozvíjet jako izolovaný prostor bez vazeb na města*

Rozvoj = proces pozitivních změn.

Rozdílné pohledy na rozvoj venkova

- Obyvatelé venkova – často zúžený pohled.
- Venkovská samospráva – „tlak ze všech stran“.
- Venkovské rozvojové iniciativy – pohled v širším kontextu.
- ❖ Rozvoj je **subjektivní** záležitostí konkrétního prostoru, která se odvíjí od hodnotové orientace občanů, lokálních autorit, od místních zdrojů...

Poznátky ze šetření na Boskovicku (52 starostů, 1000 obyv.)

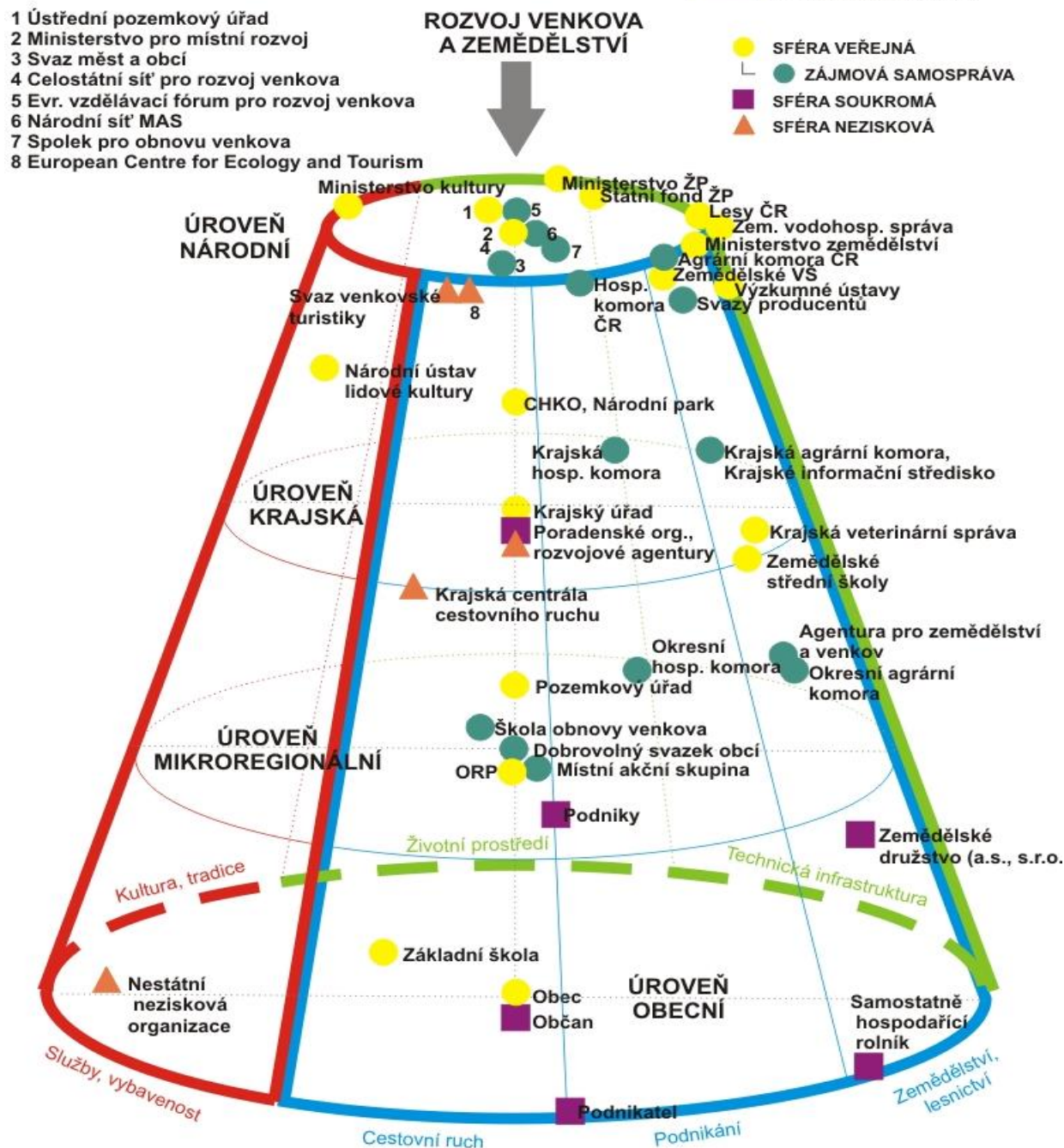
- ❖ *Za rozvoj obce – starostové i obyvatelé – především řešení problémů s technickou infrastrukturou (tzv. „tvrdé projekty“).*
- ❖ *„Měkké“ projekty jsou často opomíjeny.*
- ❖ *Upřednostňováno řešení nedostatků, které jsou v obcích přímo viditelné.*

Rozvojové střety související s rozdělením kompetencí veřejné správy

- ❖ **Nesoulad mezi potřebami a rozvojovými představami občanů a možnostmi obcí dané záležitosti ovlivnit.**
- ❖ **Rozdíl mezi vnímáním důležitosti rozvojových témat mezi obcemi, kraji a státem:** vyšší úrovně nastavují dle svého vnímání nástroje rozvoje a jsou často překvapeny, když nenachází patřičnou odezvu na nižší úrovni.
- ❖ **Rezortní přístup versus komplexní přístup:** rezortní přístup izolovaný bez vnímání vztahů může v konkrétním prostoru způsobit kumulaci rozvojových ohrožení.
- ❖ **Rozpor mezi lokálním a globálním vnímáním:** doma chce každý klid a krásnou přírodu, vyžaduje však výrobky a služby, jejichž produkce musí být někde lokalizována.
- ❖ **Rozvoj regionů versus rozvoj obcí:** aktivity přispívající k rozvoji regionu mohou v případě koncentrace omezit rozvoj obce.

Model aktérů rozvoje venkova

Schéma základního rozdělení kompetencí

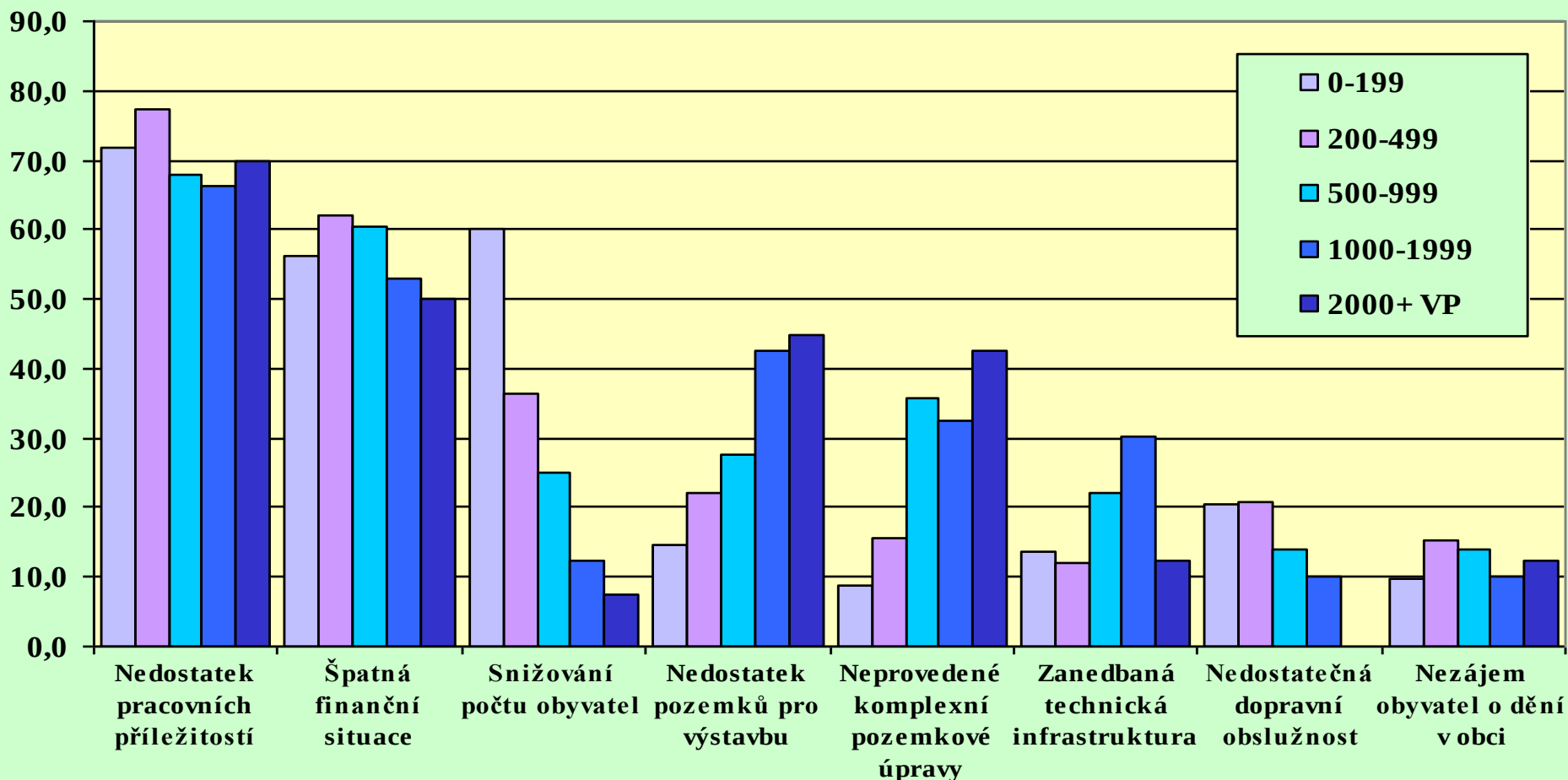
Problémy rozvoje venkova

- ❖ **Lze nějaké problémy označit výhradně za venkovské** (např. udržení kulturní identity, vzájemné vztahy obyvatel, provázanost s volnou krajinou, vztah zemědělců a obcí)?
 - ❖ Nejde často spíše jen o obecné problémy s různě podmíněným výskytem (např. blízkost pólů rozvoje, kvalitní dopravní spojení, zanedbaná infrastruktura)?
 - ❖ **Problémy venkovských regionů** (zahrnující obce i „malá“ města) **x problémy městských regionů** (zahrnující města i okolní obce).
-
- *Neřeší se problémy, které jsou nejvíce potřeba řešit, ale řeší se problémy, které daný subjekt řešit umí).*
 - *Často se řeší následky, nikoliv příčiny (skryté problémy).*
 - *Přednostně se řeší problémy podporované dotacemi.*

Problémy obcí v závislosti na velikosti obce

Zpracováno na základě vyjádření starostů 633 obcí JMK do 3000 obyvatel (2003)

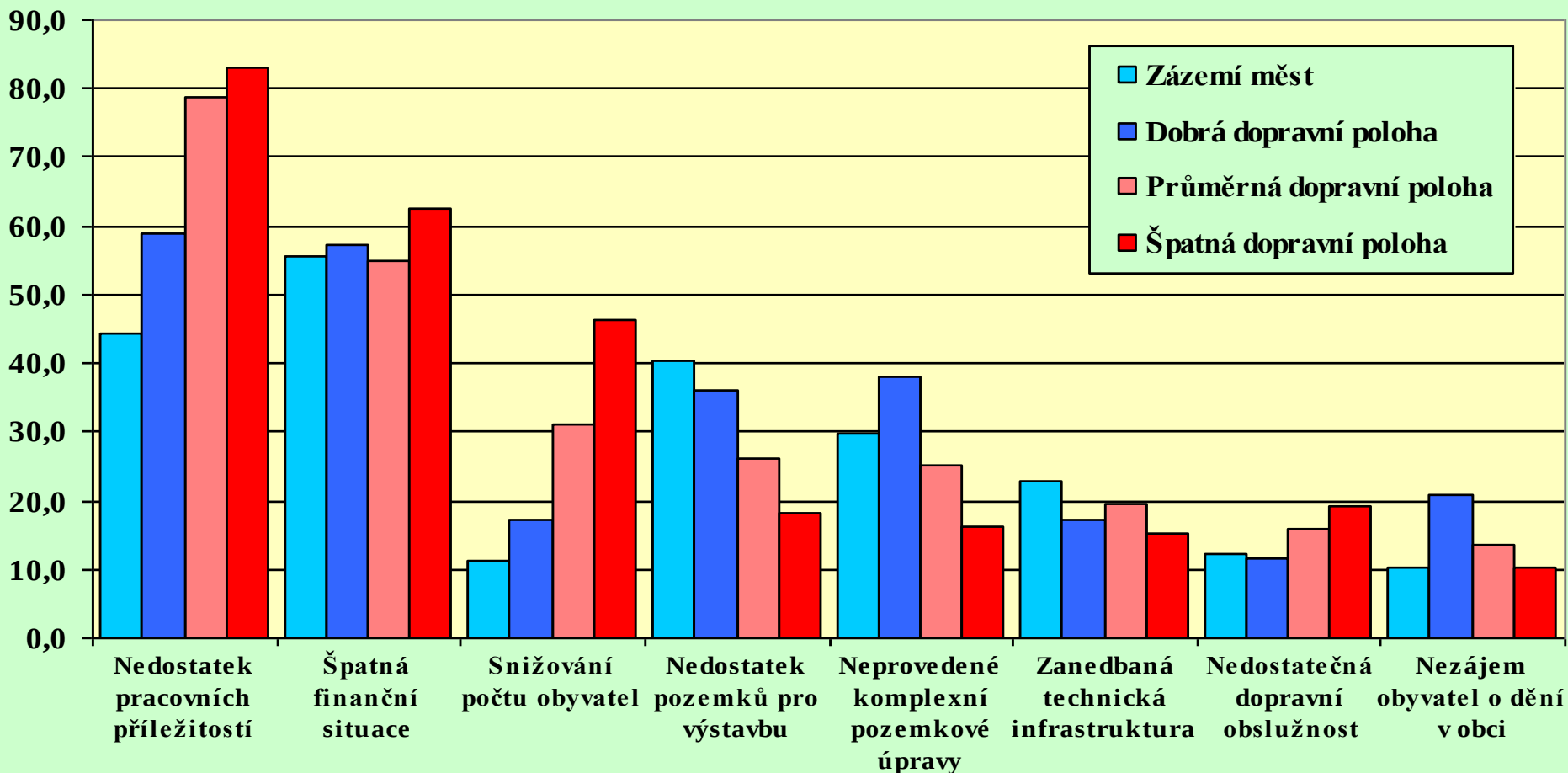
Podíl odpovědí na celkové počtu obcí v %

Problémy obcí v závislosti na poloze obce

Zpracováno na základě vyjádření starostů 633 obcí JMK do 3000 obyvatel (2003)

Podíl odpovědí na celkovém počtu obcí v %

Členění nástrojů rozvoje (obce)

- ❖ **Administrativní nástroje** (legislativa, závazné procedury, postupy, organizační normy) – *stanovují pravidla.*
- ❖ **Koncepční nástroje** (strategie, programy, plány, politické deklarace, územněplánovací dokumenty, pozemkové úpravy) – *vytváří systém.*
- ❖ **Institucionální nástroje** (instituce, spolupráce, regionální management) – *dávají subjekty dohromady.*
- ❖ **Věcné nástroje** (infrastruktura, poskytnutí prostor, služeb, hmotného plnění, poradenství) – *hmotná podpora.*
- ❖ **Sociálně-psychologické nástroje** (vzdělávání, komunikace, motivace) – *působí na chování.*
- ❖ **Finanční nástroje** (systémy finančních podpor, dotace, granty) – *poskytují zdroje na realizaci.*

Jako zásadní jsou brány finanční nástroje, ostatní nástroje jsou často podceňovány či nedostatečně využívány.

Fungování rozvojových nástrojů

Účinnost závisí

- ❖ na objektivitě **poznání situace** v daném území,
- ❖ na **volbě adekvátního opatření** vzhledem k typu problému
- ❖ a na **zapojení příslušných aktérů**.
 - Nastavení celkových obecných podmínek a nástrojů – zejména aktivity státní správy.
 - Iniciace a přímé zapojení aktérů v území, kteří využívají dostupných nástrojů a zdrojů a problémy skutečně řeší.

V České republice až na výjimky **převládá systém plošné aplikace rozvojových nástrojů**, kdy nastavená kritéria nahrávají spíše silným subjektům oproti slabším a méně dynamickým, což je v protikladu s deklarovanou snahou o snižování regionálních rozdílů a řešení problémů periferních venkovských oblastí.

Vymezení venkova – podmínka zacílení nástrojů

- ❖ **Jednoznačné vymezení (už) venkova není možné** – různé kombinace kvantitativních (např. počty obyvatel, hustota) či kvalitativních ukazatelů (nejednoznačné) vedou k různorodým výsledkům.
- ❖ Typologie venkova umožní zachytit charakteristické znaky spojené s určitým typem venkova – jednoznačný prostorový průmět je zkreslující.

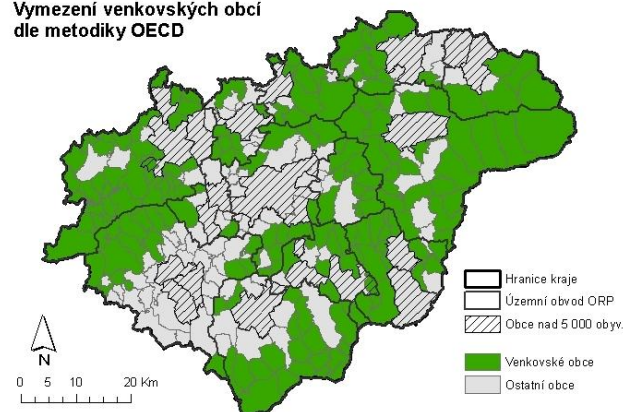
Doporučení:

- ❖ Smysl mají účelová členění pro aplikaci jednotlivých typů rozvojových nástrojů (neměla by být však využívána univerzálně).
- ❖ Jednoznačné vymezení musí být např. pro přerozdělování veřejných prostředků (nutná koordinace řídicích orgánů), avšak neměly by být kladeny překážky spádovosti a spolupráci.

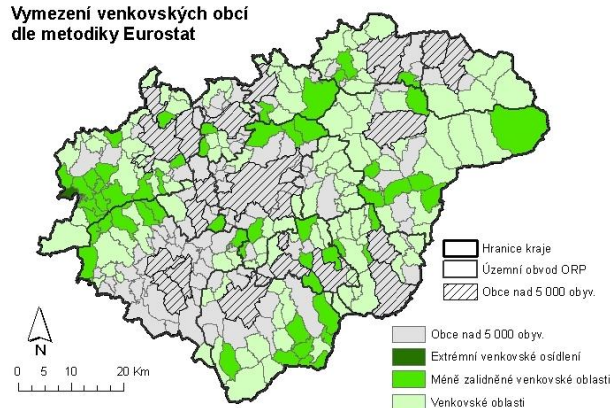
Paradox vymezování venkova

At' zvolíme jakékoliv kritérium, vždy to někde nebude sedět.
Příklad uplatnění různých přístupů ve Zlínském kraji.

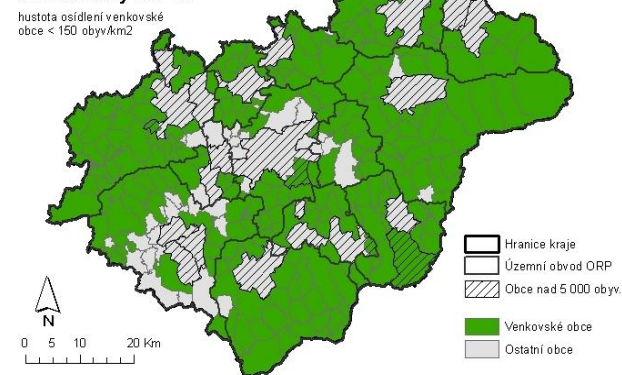
Vymezení venkovských obcí dle metodiky OECD

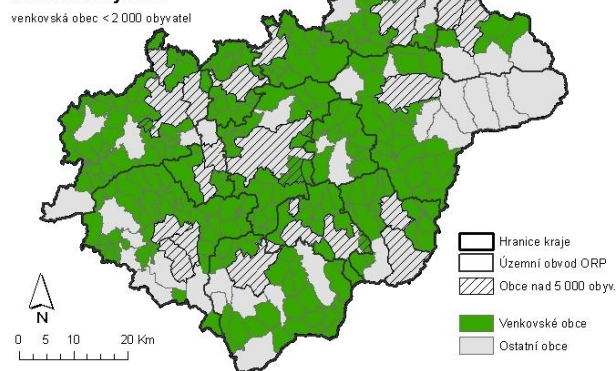
Vymezení venkovských obcí dle metodiky Eurostat

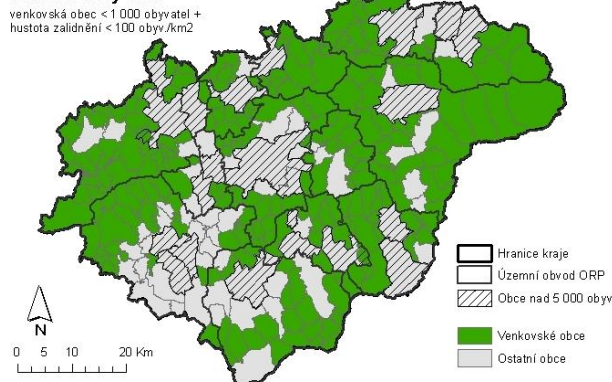
Vymezení venkovských obcí dle metodiky NSPRV

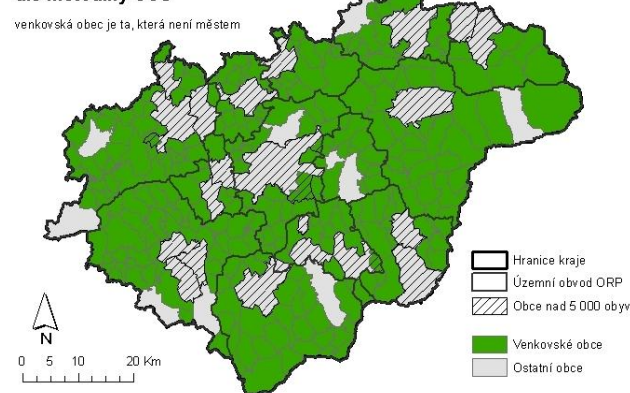
Vymezení venkovských obcí dle metodiky ČSÚ

Vymezení venkovských obcí dle metodiky ČSÚ

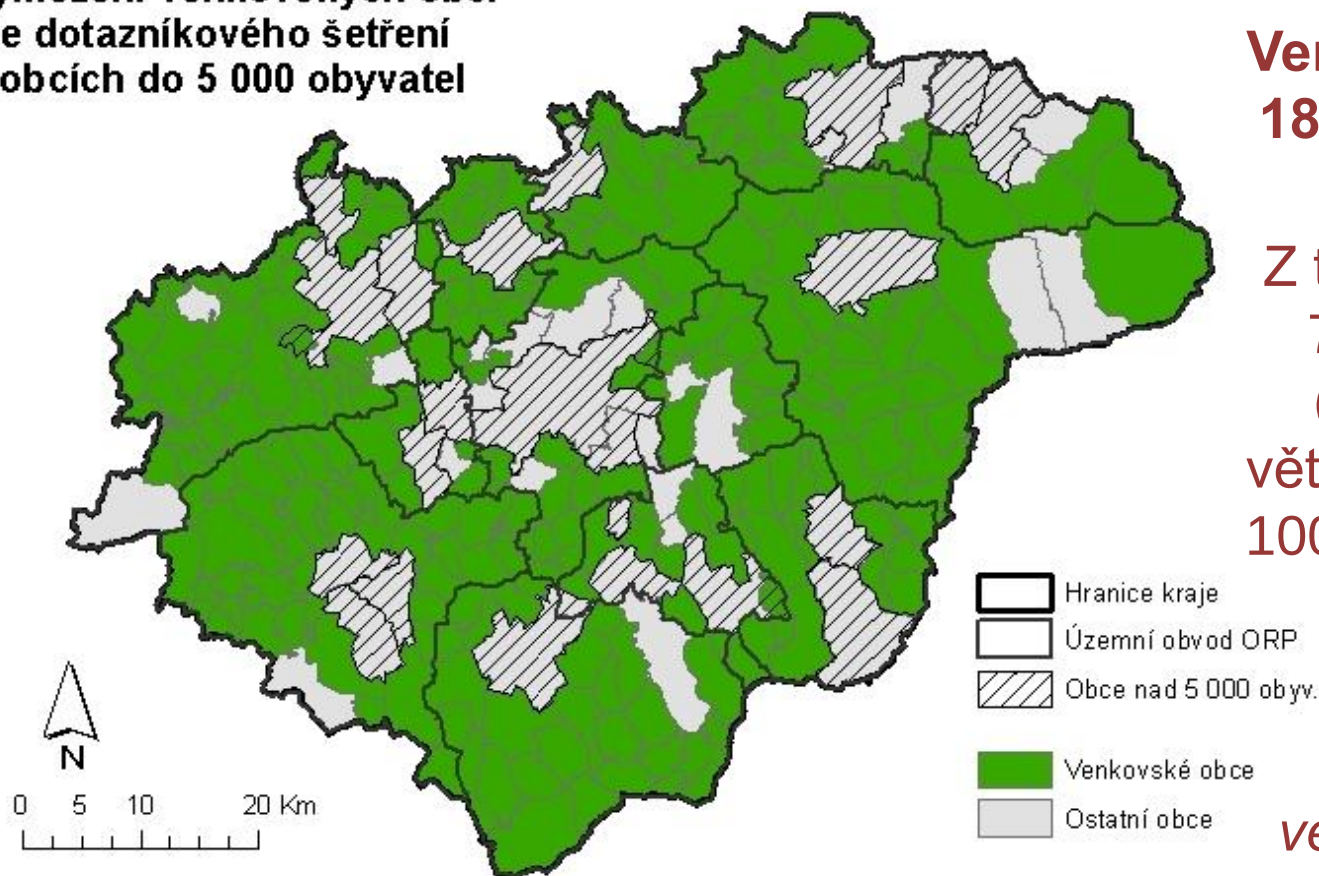
Vymezení venkovských obcí dle metodiky ČSÚ

A co na to říkají obyvatelé venkova?

Vymezení venkova Zlínského kraje dle starostů obcí

Vymezení venkovských obcí
dle dotazníkového šetření
v obcích do 5 000 obyvatel

**Venkovskými se necítí
18 z 285 obcí do 5000
obyvatel**

Z těchto 18 obcí je jich
7 do 1000 obyvatel
(některé přiléhají k
větším městům), 7 mezi
1000 a 3000 obyvatel, 7
měst.

X

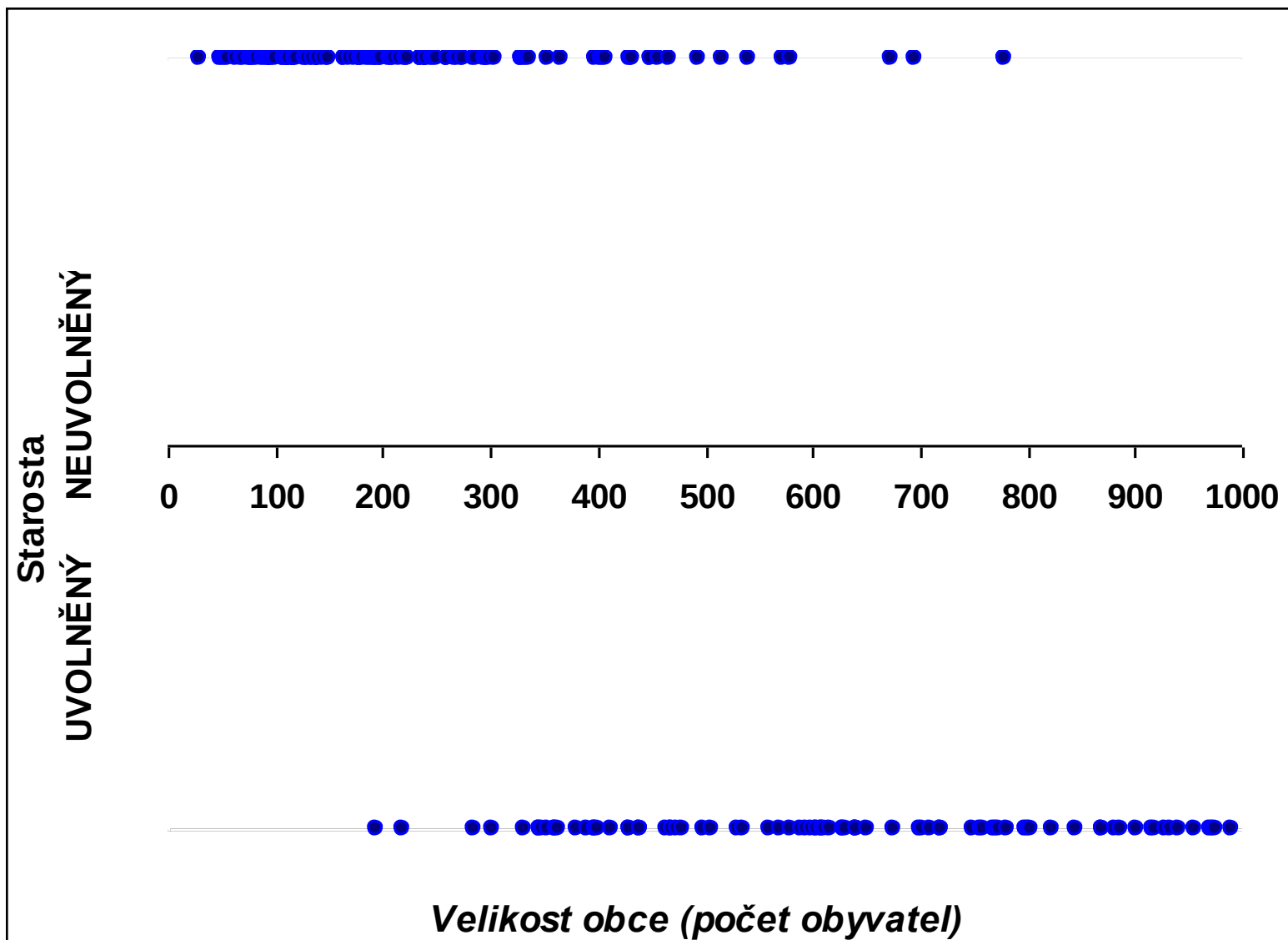
*3 města se cítí
venkovskými obcemi.*

Kompetence malých obcí

- ❖ Poznatky z projektu Ministerstva vnitra **Identifikace kompetencí zatěžujících výkon veřejné správy se zvláštním přihlédnutím k malým obcím** (řešitel GaREP, 2007).
- ❖ *Cílem bylo navrhnout opatření, která by vedla k následným úpravám v právním řádu tak, aby byla snížena administrativní zátěž malých obcí. Součástí byla snaha nalézt přiměřený rozsah kompetencí (tj. na co obce stačí, ale i co je nezbytné).*
- ❖ Malé obce v rámci projektu = obce do 1000 obyvatel.
- ❖ Provedena právní analýza a získány názory a zkušenosti starostů z 203 obcí tří krajů (Jihomoravský, Pardubický, Vysočina).
- ❖ Zformulována doporučení ke snížení zátěže – **zatím v podstatě nerealizována.**

(Celý výstup je dostupný na <http://www.mvcr.cz/clanek/identifikace-kompetenci-zatezujících-výkon-verejne-spravy-se-zvlastnim-prihlednutim-k-malym-obcim-1-etapa.aspx>.)

Vztah mezi velikostí obce a uvolněním starostů

Kompetence obcí postrádané starosty při výkonu veřejné správy

Přestože obce mají řadu kompetencí, existují určitá „bílá místa“, která by starostům usnadnila správu obce.

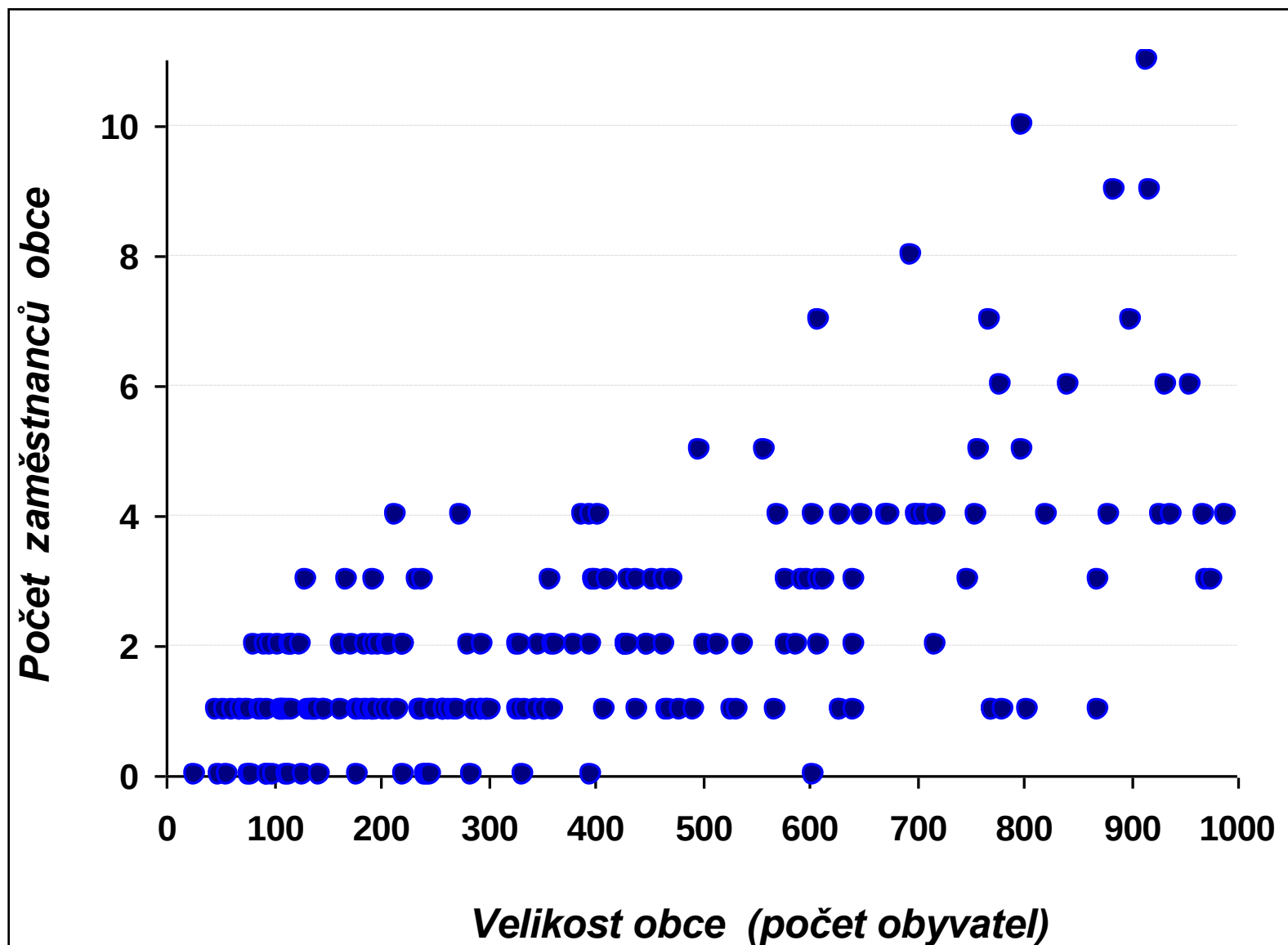
Nejvíce by např. přivítali:

- možnost povolování menších staveb přímo obcí (za současné situace to formálně řeší příslušný stavební úřad, nicméně v praxi drobné stavby občané velmi často vůbec nehlásí),
- zvýšení samostatné rozhodovací pravomoci starostů („nyní je starosta spíše nástrojem zastupitelstva“),
- pravomoc obce dávat pokuty za drobné přestupky,
- přístup k informacím o podnikatelích a nezaměstnaných v obci.

Vztah obcí k přesunu kompetencí v oblasti přenesené působnosti

- Argumentem pro výkon vybraných činností na úseku přenesené působnosti v obcích je fakt, že největší množství informací o obci a občanech má právě ona obec, která také nejlépe zná své problémy (uvedlo 35 % obcí), a s pravomocemi v přenesené působnosti může lépe řídit svůj rozvoj (18 %).
- Obce by chtěly zachovat především vydávání nařízení a rozhodnutí, zavést povolování drobných staveb a evidenci obyvatel.
- **Z toho vyplývá, že by obce měly vykonávat jednoduché, časově nenáročné činnosti ve vztahu k občanům, protože jsou jim blíže a mohou reagovat operativně.**
- Odbornější rozhodnutí vyžadující více času (který zvláště neuvolněný starosta nemá) by měl vykonávat někdo jiný.

Vztah mezi počtem zaměstnanců a velikostí obce

Vybraná zjištění a možná řešení

Poskytování informací v rámci veřejné správy: zatěžuje 70 % starostů. Problémem je **informační nevyváženost ve vztahu k obcím**.

Možná řešení:

- ❖ Rozšíření práva obcí na informace týkající se jejich území.
- ❖ Zajištění lepší výměny informací mezi jednotlivými subjekty veřejné správy.

Vzdělávání: Dostupné kurzy nejsou sladěny s potřebami starostů (jsou primárně určeny pro úředníky) a jejich obecná náplň není dle starostů přínosná. Pociťována absence speciálního kurzu pro začínající starosty.

Možná řešení:

- ❖ Vytvoření odstupňovaného systému vzdělávání pro starosty, (zastupitele) a úředníky dle délky praxe, kontrola kvality poskytovaných vzdělávacích akcí.

ZÁVĚRY

- ❖ Rozvoj venkovských obcí v kontextu rozvoje regionů jako celku a s pomocí regionální politiky.
- ❖ Rozvoj venkova jako specifického kulturního, sociálního a environmentálního prostoru – komplexnější pohled na daný prostor, podpora uchování vybraných znaků „venkovskosti“.
- ❖ Další rozvíjení spolupráce a vzájemných vazeb aktérů rozvoje venkova.
- ❖ Zkvalitnění vazeb a komunikace mezi venkovem a městy.

Děkuji za pozornost.

Ing. Jan Binek, Ph.D.

GaREP, spol. s r.o.

společnost pro regionální ekonomické poradenství

nám. 28. října 3, 602 00 Brno

garep@garep.cz

www.garep.cz

www.regionálnírozvoj.cz

